

Z knihy Přemysla Veverky vybrala Zuzana Kuchejdová dvě pasáže, které ilustrují obraz doby a lidí v Ležákách, kteří žijí svůj obyčejný život, jen pár z nich ví o věcech, které by měly zůstat okolí utajeny. Všem se v jednom jediném okamžiku život proměnil v peklo, z něhož nebylo úniku.

Údolí s osmi domky a mlýnem

Malebné údolí s rybníkem, několika potoky, rozlehlými loukami, dvěma lomy a konečně mlýnem a pouze osmi domky, to je osada jménem Ležáky, zapadlý kout Chrudimska, odkud je na západ do Nasavrku asi patnáct kilometrů a na východ do Skutče stejně tak daleko, krajina zatvrdlá a nepoddajná, ležící na šedé, kvalitní žule, kde je prý blíže ke kameni než ke chlebu, a tohle odlehlé údolí jako by bylo odříznuté od vnějšího světa, dokonce i od blízkého okolí.

I v tíživých protektorátních časech vedou Ležáčtí svůj pravidelný, každodenní život, lidé nadmíru obyčejní, prostí a jednodušší, bez vyššího vzdělání, světaběhu a metropolí neznalí, tvrdě pracující, většinou kameníci z místní skály, jak se tady říká lomům, kteří jsou zároveň domkáři a obdělávají spolu s manželkami a dětmi malá políčka, dosti vdovců a vdov, taky výměnkáři, všichni udávají katolické vyznání, ale jen pár navštěvuje kostel v sousedním Včelákově neděli co neděli a několik občas, nikoho z nich – kromě několika obyvatel mlýna a autodopravce – nemá se zdejším odbojem nic společného, proboha, až zrůdy tyhle lidi vyvraždí, měla by se rozevřít zem a vychrlit síru na lidské pokolení, že něco takového dovolilo. Především je tady ležácký mlýn, rozkládající se na dně údolí, obklopený rybníkem Ležák, kolem nějž se líně vleče potok téhož jména, na místě zamokřeném, zádumčivém a teskném, prorostlém vrbinami a kapradím, z nichž se za noci ozývají žáby a kde ve slunečných ránech páry stoupají k modravé obloze a v zimě drhne led, jistěže tohle stavení neztratilo nic ze své romantičnosti a také jeho starobylost, dávné české kořeny, zapuštěné před téměř dvěma sty léty, je i nadále zřejmá.

Do mlýna přicházejí Ležáčtí jen tak na kus řeči, zahrát si karty, poslechnout rádio – mlýn je jako jediný zdejší dům opatřený elektrinou – případně si půjčit některou z knížek, jichž mlynář Jindřich Švanda uchovává dostatek, neboť je nejen náruživý čtenář, trochu písmák a taky zábavný společník, ale především poctivý Čech, vlastenec a patriot.....

Kapitola osmá, třetí odstavec

A náhle zvuk motoru! Proboha, už jsou tady! Bylo pondělí kolem čtvrté ráno – právě v té chvíli nedaleko odsud, mezi obcemi Habrovec a Louka, třeskl výstřel a vrchní strážmistr Karel Kněz padl mrtvý do prašné cesty. Ale to David nevěděl. Vyklonil se z půdního okna a viděl muže v civilu, kteří vedou spoutaného Jindřicha Švandu od automobilu do mlýna. Mládek si všiml, že mlynář jde ztěžka a kulhá, ale víc na něm nepoznal. Takže nemohl vidět, že Švanda je po nočním výslechu na pardubickém gestapu ztýraný a znetvořený, že má v obličeji podlitiny, obočí a rty natržené, levá ruka visí bezvládně podél těla. Mládek nemohl zaznamenat, že

mlynář při každém kroku sykne bolestí, jako se to stává zatčeným, jimž gestapáci rozmlátí chodidla. Ale dole v síni už zaznívají hlasy. Mládek přejde a druhou stranu půdy, k otvoru pro schody, kde je lépe slyšet. Jaksi intuitivně se přikrčí, hlavu stáhne mezi ramena.

„Tak kde je ten kufřík, slyšíš, kde je ten kufřík?“ Kdosi na mlynáře vytrvale řve pořád dokola. David se už nedozví, že mlynář v noci na gestapu vypověděl – zmasakrovaný tak, že by člověk v jeho stavu zřejmě řekl cokoli – že vysílačka byla uložena ve mlýně a že tam parašutista přespával, ale teď už je pryč a Švanda neví, kde se nachází.

„Tak ukaž, kde byla vysílačka schována, ukaž, ukaž!“ burácí dole jiný hlas.

Mládek nebude vědět ani to, že Švanda zavedl gestapáky do patra a otevřel před nimi skříň stojící na chodbě. Byla prázdná.

„Tam byla vysílačka?!“

„Tam byla.“

Kdoví, k čemu krátká návštěva mlýna gestapákům byla. Nic nového se přece nedozvěděli. Odvedli Švandu k automobilu a rozjeli se do Včelákova, kde chtěli zatknout Josefa Štulíka. Mládkovi však zůstane utajeno, že jim lomařova žena Marie, rozená Pelikánová, řekla, že tam manžel není a že neví, kam šel. Ovšemže si nechala pro sebe, že se Josef ukrývá v lese. Jenže gangsteři mají své metody: pokud se Josef Štulík do dnešních dvanácti hodin nepřihlásí, celý Včelákov vypálíme. Co jiného mu zbývalo, než vyjít vstříc vlastní smrti?

Mládek se zrovna vrátil k oknu a sledoval odjezd gestapáckého vozu s úzkostí a obavami. Ale ani on a dokonce ani Jindřich Švanda už nikdy nezjistí, že v době, kdy mlynář přiznal existenci vysílačky ve mlýně, Gerhard Clages, šéf pardubických gestapáků, si byl už téměř celý předchozí den jistý, že s Ležáky udělá krátký proces. Nemusel totiž čekat, až Walter Kröger, přezdíváný Boxer nebo Zabiják, vymlátí ze Švandy přiznání – tentokrát nad bouchačskými praktikami zvítězila přemýšlivá metoda Linselova.

Byl to Ernst Linsel, kdo si dokázal spojit několik dílčích údajů, jež samy o sobě neměly valnou výpovědní hodnotu, ale propojeny do logického celku sdělení přinášely, dokonce významné sdělení.

Tak především: německá zaměřovací služba vymezila působení ilegální vysílačky v prostoru trojúhelníku Chrudim – Skuteč – Hlinsko. S největší pravděpodobností však nacističtí specialisté na zaměřování rádiových vln tohle území později zúžili, dokonce zkonkretizovali, jak by o tom mohla svědčit nedávná návštěva Gerharda Clagese a velitele skutečského letiště v ležáckém mlýně.

Dále: v červených deskách Bartošova archivu se našel další trojúhelník, a to „lom Železné hory – Bohdaneč – Pardubice“, dokumentující pohyb vysílačky. Pojem „lom Železné hory“ nemohl pro vrchního kriminálního asistenta Ernsta Linsela představovat žádné velké tajemství. Přece se osobně zná – hlavně z hotelu Veselka – s řadou účastníků odboje, rovněž s nájemcem lomu Hluboká Františkem Vaškem, který žije v Pardubicích, a Františkovým prostřednictvím mohl kontaktovat i jeho bratra Jindřich Vaška, který Hlubokou spravuje a bydlí v Dachově. A jen si vzpomeňme – už v pátek navštívili starostu Měretic Františka Košinu pardubičtí gestapáci a zajímali se ani ne tak o život na Ležákách, jako o situaci v tamějších lomech, takže i Hluboká mohla být součástí jejich strategické hry.

A konečně připusťme i okolnost, že Ernst Linsel kombinoval fakta, skládal je dohromady, přemýšlel o různých variantách – vtom i vzpomněl na dopis, který mu nedávno poslal... jak se jen jmenuje?... Andryk, Karel Andryk, sice je to konfident druhořadý, říkal si Linsel, jeho raporty jsou plytké a většinou nepoužitelné, ale co když se tentokrát trefil? Kam jsem to udání založil?... jistě, spodní zásuvka psacího stolu... no prosím – ležácký mlýn, činnost namířená proti

Velkoněmecké říši, sděluje Andrýk... Ať už je to pravda nebo nikoli, stopa vede do Ležáků, zřejmě do mlýna – a odpovídá to jak výsledkům zaměřování rádiových vln, tak záznamu parašutisty Motyčky, uzavřel Ernst Linsel a běžel za svým šéfem.

Bravo, Linsel, bravo, ocenil Gerhard Clages úsilí svého podřízeného a okamžitě si uvědomil, že nastává jeho čas. Od této chvíle už žádná hlavní úřadovna v Praze, ale pardubická služebna se stává režisérem následujícího děje, tedy já, Clages! Tuhle příležitost nesmím pustit z ruky, konečně se o mě bude mluvit i na nejvyšších místech!... Slíbil jsem ležáckému mlynáři piknik u rybníka, budu mít přece kulatiny, vykládá Clages Linselovi žoviálně, takový malý ohýnek jen kvůli pečení masa, ale uděláme to jinak – pořádný oheň to bude, pěkně jim tam zatopíme.

A Gerhard Clages už jede do Prahy a veze šéfovi pražského gestapa Hansi-Ulrichu Geschkemu a rovněž státnímu tajemníkovi K. H. Frankovi plán na vyhlazení Ležáků. A nejede s prázdnou. Vždyť gestapáci našli v červených deskách Bartošova archivu depeši, kterou poslal z Londýna – po atentátu! – prezident Edvard Beneš veliteli Silver A a jeho spolupracovníkům a kterou jsme již citovali. Prezident v ní děkuje, že parašutisté udržují spojení mezi domovem a londýnským exilem a oceňuje jejich dosavadní úsilí. A to je přece jasný důkaz, že Beneš, na něhož německá propaganda a česká kolaborace vylévala po atentátu jen samou špínu, je na činnosti padákových agentů a jistě i na atentátu osobně zainteresovaný! Takže v Ležákách budeme odhodlanější než v Lidicích, zastřelíme ležácké ženy, doporučuje v Praze Gerhard Clages a oči mu planou...